

נר לשולחן שבת

פרשת חיי שרה

גליון 625

מרת נחמה ב"ר דב בער ע"ה
כ"ה מרחשון תשמ"ז תנצב"ה

כשנפטרה האישה הזו ירדו גשמים רבים, שהציפו את בית הקברות שהיו רגילים לקבור בו. בלית ברירה היו חייבים לקבורה בבית החיים הישן.

הוסיף בנו, האדמו"ר מקלויזנבורג: "ודבר זה הוא חידוש אצלי, יהודי יכול לפעול אצל ה' כל מה שלבו חפץ, הקב"ה הוא "שומע תפילת כל פה" פשוטו כמשמעו!"

(מזא טוב")

אשת נעוריו של הגאון רבי יצחק הוטנר, מרת מאשה, כולה היתה עטרת בעלה ועמדה מאחורי הפרגוד בכל ענייני הציבורים והאישיים, נסתלקה אחרי מחלה קצרה בירושלים (ט"ו כסלו תשל"ג).

בצאת הרב הוטנר את ביתו למסע ההלוויה, מלמל: "עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון - היה לי פאר בבית, ניהלה בית של הדר ... ועכשיו ותשחק!"

את נוסח מצבתה כתב בי"ז בתמוז, אע"פ שהקמת המצבה היתה ביום השנה לפטירתה! המצבה פותחת בכותרת: "שלי ושלכם משלה היא --- פ"נ הצדקת הרוממה, מרת משה הוטנר ע"ה".

(ספר הזכרון לגאון רבי יצחק הוטנר עמודים נ"ח-ט' עיי"ש)

שנה לאחר שהתמנה רבי צדוק הכהן מלובלין לאדמו"ר מתה עליו אשתו הצדקת חנה דבורה. בעת סתימת הגולל לחש לתוך קברה: "חצי עולם הבא שלי אני נותן לך. כי מידך בא לי כל תורתנו!"

הרואה שעלה השחר, אומר: 'האיר פני כל המזרח עד שבחברון'. כדי לעורר זכות אבות מזכיר את חברון!

(רש"י יומא כח: עפ"י ירושלמי ג' א')

זכות ישני חברון - כמו שעושין עוד היום ... כל סביבות חברון, שמשגרין מתייהן לחברון".

(שלמה בן היתום - מסכת משקין)

"ותמת שרה בקרית ארבע ויבוא אברהם מכאר שבע". (כ"ג עיין רמב"ן ועוד) כתב הגאון רבי יחיאל מיכל טיקוצינסקי: המנהג בארץ ישראל, בערים ובמושבות, שמוליכין מת מעיר אחת לעיר אחרת. כיון שנוהגים שלא להקפיד על זה, אין בזה בזיון למתים שבעיר.

אכן עד לתקופה זו נהגו על פי הוראות גאוני ארץ ישראל להזהר בראש ובראשונה בכבוד ירושלים, שלא להוציא מת מירושלים לעיר אחרת (אע"פ שבדין זה לא שייך הכלל 'הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין', שהרי גם הר הזיתים הוא מחוץ לירושלים), משום כבוד ירושלים ומשום כבוד הר הזיתים, מול מקום המקדש, שבתחיית המתים כאשר יבקע ההר, ישתחוו מיד בקומם למקום השכינה.

שניה לה היא חברון, שקבלה קדומה היא שאין מוציאין מת מחברון, אפילו אם היה לו קבר קנוי וקברי משפחה בירושלים. וזה לא רק בגלל כבוד קברי האבות, אלא ביותר בגלל מה שהובא בזוהר כי אדם הראשון ראה אור יוצא מגן עדן אל מערת המכפלה, לכן בחר להקבר שם וכך ראה אברהם אבינו. גם אמרו שבצאת שמת האדם מהעולם הזה באה תחילה אל מערת המכפלה (זו"ח נח). וכן שם המעבר לגן עדן התחתון (רבינו בחיי חיי שרה). ויש לשער שבשביל כך הלך רבינו הרמב"ן בסוף ימיו מירושלים לחברון, לחצוב לו שם קבר, כמו שכתב באיגרתו לבנו. ואגדה מספרת שהוא נפטר בחברון ונקבר על יד מערת המכפלה.

ולא עוד, אלא שאפילו מצפת וטבריה היו רבים נזהרים מלהוציא את המת מתוכם להוליכם לעיר אחרת. יתכן שזה בשל סגולת האויר הרוחני של טבריה וצפת, או משום כבוד התנאים והאמוראים וגדולי הפוסקים הקבורים שם.

מעשה היה בג"ר יששכר דב שאג, בנו של הגאון רבי אברהם שאג, שקנה לעצמו קבר ליד אביו, וכשנפטר בטבריה לא העלוהו לירושלים, ואמרו שהיה מטעם זה.

(גשר החיים כ"ז ט' ג')

"שני חיי שרה - כולן שוין לטובה". (רש"י כ"ג א) אמר בעל "יסוד העבודה": "כולן שווים לטובה", היינו שכל ימיה היו שווים אצלה לטובה מחמת שהאמינה שכל מה שבא עליה הכל הוא טוב!

אף שעברו עליה צרות רבות במשך חייה: עם הגר ושמעאל, היתה עקרה ונלקחה לפרעה ואבימלך, אף על פי כן תמיד היה לה טוב, מחמת שהחזיקה תמיד את דברי חז"ל 'שכל מה שהקב"ה עושה הוא לטובה', וזהו שאמרו 'הכל שווים לטובה', שבכל שנותיה היה לה רק טוב!

(נטעי אשל" מהגה"צ רבי משה מידנר)

מתורתו של האדמו"ר מקלויזנבורג, רבינו ה"שפע חיים"

"בנועם אלימלך" בפרשה כתב שהקב"ה בירך את אברהם בכל, שיזכה לסגולת השם "בכל", שיש בכוחו לבטל את קליפות בהמה וכלב, זה לעומת זה עשה אלקים - מה עמקו דבריו!

את הכוח הזה נתן לאליעזר, "המושל בכל". אם היה שולח שליח אחר לחרון, היו בתואל ולבן מתגברים עליו בכישופיהם להזיקו.

דבר מופלא ותמוה הוא שבכל השיחה בין אליעזר לבתואל ולבן לא מזכיר אליעזר את השם של האיש שבשלו הוא פה בחרון, את שמו של החתן המיועד, יצחק?!

באמת מצינו ברוב השמות של גדולי האומה, שבמשך הדורות כמעט לא נקראו אנשים בשמות אלה, כל זה מחמת גודל האימה והפחד, עוצם הכבוד שרחשו לגדולים וצדיקים הללו, בידיעה שהמה דומים למלאכי השרת ואין אנו ראויים להזכיר את שמם!

נראה לומר ביאור חדש מפני מה לא הזכיר אליעזר בשיחתו עם לבן ובתואל את השם יצחק.

על פי שמובא במדרש (ילקוט שמעוני מ"ב) שכאשר נולד נח, אמר מתושלח לאביו שלא יקרא לבנו בשמו, כיון שאנשי דור המבול היו מכשפים, שמה ירגוהו בכשפיהם. לכן לבני דורו לא אמר ששמו נח, אלא רק אמר "זה ינחמנו מעצבון ידינו". למדנו מכאן שכאשר המכשפים יודעים את שם האדם יכולים בנקל להזיקו.

כעין זה צד הקדושה - להבדיל אלף אלפי הבדלות, שכאשר יודעים את שם האדם ושם אמו יכולים בקל להתפלל עליו.

לזאת, כיון שידע אליעזר שהוא נכנס למקום סכנה של גדולי המכשפים, לבן ובתואל, התיירא שאם יזכיר את שמו של יצחק יתגברו הללו להזיקו, על כן נצר לשונו שלא לגלות את שמו.

ברם, אף שאליעזר חשש מפניהם, לאמיתו של דבר לא היה צריך להתיירא מהם, כי כאמור הוא זכה למשול בבחינת השם הקדוש 'בכל', שבכוחו יכול לבטל את שתי הקליפות של כלב ובהמה. ובאמת כן היה כפי שענו "מה יצא הדבר", כל כוח הטומאה שלהם נהיה בטל ומבוטל.

(שיעור חומש רש"י חיי שרה תשל"ח)

"ברח העגל ונכנס למערת המכפלה, נכנס אברהם אחריו, וראה שם אדם וחוה שוכבים וישנים, ונרת דולקים עליהם וריח טוב עליהם כריח ניחוח, לפיכך חמד את מערת המכפלה".

(ילקוט שמעוני י"ח)

סיפר הרה"ק רבי צבי מרודניק כמה אדם יכול לפעול בריבוי תפילה: בעיר קראקא ישנו בית קברות ישן בו קבורים גדולי וקדושי עליון, וכבר מאות שנים לא קברו בו מחוסר מקום.

ובעיר קראקא התגוררה יהודיה זקנה שהשתוקקה מאד להקבר בבית החיים הישן. בקשה זו היתה שגורה תמיד על לשונה, ובכל עת היתה אומרת זאת, ואף כשחיתנה את נכדיה ובאו לאחל לה "מזל טוב" היתה אומרת: "אל תאחלו לי כלום, רק שאזכה להטמן בבית החיים הישן..."

עד שכולם כבר התרגלו לכך, ואפילו הילדים ברחוב היו קוראים לעברה: "דודה, שתנוחי בבית החיים הישן!" "מומע, איר זאלט ליגען אין דעם אלטען בית החיים!" והיא היתה עונה על כך: "אמן כן יהי רצון, ה' יעזור שכך יהיה".

מקום מנוחתו של רבינו הרמב"ן אינו ברור - תעלומה מסתורית היא. יש אומרים כי נקבר בחברון, יש אומרים שנקבר בעכו, יש אומרים שנקבר בטבריה, יש אומרים בחיפה, בבית הקברות הישן ויש אומרים בירושלים, במערת רבי עובדיה מברטנורא. אכן, באיגרתו האחרונה לבנו רבי נחמן כתב רבינו הרמב"ן: "פני מועדות ללכת לחברון העיר, קברות אבותינו להשתטח כנגדם ולחצוב לי קבר בעזרת ה'". (תורת האדם)

אודות קבורתו בחברון יש עדויות רבות: "אחרי כן הלכתי אל מערת המכפלה המהוללה ... במדרגות רבות עולים אל פתחה, ועל המדרגה הראשונה משמאל לכניסה נמצא קבר הרמב"ן". (איגרת ר' אליעזר הלוי תקצ"ח) "סמוך למערת המכפלה קבר איש האלוקים רמב"ן זללה"ה, הוא רבינו משה בן נחמן גירונדי". (מבשרת ציון תרמ"א)

פעם הופיעה אישה זקנה אצל נכדו של הגאון רבי אברהם שאג וביקשה את עזרתו במציאת קברו של סבו. היא סיפרה שהיא באה במיוחד מהונגריה להשתטח על קברו של אותו צדיק. הנכד הסתקרו לדעת מה ראתה לטרוח ולבוא מרחוק דווקא לקבר סבו. סיפרה האישה את סיפורה: אמה היתה משרתת בביתו של רבי אברהם שאג, רבה של קויבסדורף. זרם של בני העיר שהיו מפקידים את כספם אצל הרב. כשהיו זקוקים לכסף, היו באים אל הרב ליטול את כספם.

פעם בא אליו אדם להפקיד סכום נכבד. כדרכו, לקח רבי אברהם שאג את הכסף, הכניס לתוך מעטפה ורשם עליה את שם המפקיד. אלא שהפעם, היות והיה שקוע בלימודו, שכח להכניס את המעטפה לתוך המגירה והניחה בתוך הספר שלמד בו, כאשר סיים את לימודו, החזיר את הספר למקומו בארון.

כעבור זמן בא בעל הפקדון לבקש את כספו. חיפש הרב את המעטפה במגירה, אך לשווא. עלה חשד בלבו, אולי המשרתת לקחה את הכסף, שהרי היא יוצאת ונכנסת. מכיון שלא רצה לחקור אותה ובכך עלול לגרום לבזיונה של בת ישראל, החליט כי ישיב לאיש את הכסף מכספו הפרטי. כיון שלא היה בידו סכום זה ביקש מבעל הפקדון לשוב אליו בעוד כמה ימים.

רבי אברהם שאג לא גילה את סיפור המעשה לאיש, פרט לאשתו וביקש ממנה לשים לב מעתה והלאה למעשי המשרתת. עברו חודשים, הגיע ערב פסח, והנה בעת שהרב עבר על ספריו לנקותם מחשש חמץ נפלה מעטפה. היתה זו המעטפה של הפקדון של אותו יהודי...

לא ידע הרב את נפשו ובא לחלישות דעת על שחשד במשרתת. מיהר לקרוא לה. סיפר לה על העניין ובכך פייסה וביקש את מחילתה. אמר שהוא מוכן לתת לה מה שתבחר מחפצי הבית.

המשרתת השיבה כי אין בלבה שום הקפדה ותרעומת על הרב חלילה. אך דבר אחד היא מבקשת: היות ועברו חמש עשרה שנה מנישואיה ועדיין לא נפקדה היא מבקשת שיברך אותה בזרע של קיימא. רבי אברהם שאג בירך אותה והבטיח כי עוד השנה תפקד. סיימה הזקנה: "אני בתה של אותה משרתת. כל חייה השתוקקה אמי לבוא לארץ ישראל, לעלות על קברו של אותו צדיק ולא עלה בידה. ברוך ה' שזיכני לבוא למלא רצון אמי, להודות לאותו צדיק שברכתו נתקיימה!" (עפ"י הספר "מענים של אבות")

חברון המנהג היה שלא לכתוב את שם הנפטר על מצבתו!

הגאון רבי אברהם שאג-צוובנר נפטר בסוף חורף שנת תרל"ו ונקבר בחלקת הפרושים הישנה בהר הזיתים. הוא ציווה שלא לכתוב על מצבתו שום תואר!

על מצבתו נחרת בזה הלשון "ציון האי סבא קדישא, איש אלוקים, הגאון האמיתי, רבינו מרן אברהם שאג זצוקלה"ה...". (הר הזיתים, חלקת פרושים ישן, שורה ל' קבר 17)

בפנקס ה"חברא קדישא" של ירושלים רשום: "ונפטר רבינו על ידי סיבה, כי ביום ערב שבת הסיקו את הבית לחמם ובלילה התפללו מנין. גם הוא אכל סעודת לילה, ומחמת רוב החום בעת השינה נתעלף הוא וזוגתו. למחר בבוקר באו בניו להתפלל וצעקו לפתוח הדלת ואין קול ואין עונה. כשפתחו את הדלת, מצאו שניהם כמתים, והביאו רופאים. היא נתרפאה והוא שבק חיים לכל חי".

כאמור, מקום הקבורה הסמוך לקברו של רבי אברהם שאג נרכש בחיים על ידי בנו, רבי יששכר דב, אלא שבעת שנסע להתרחץ במעיינות המרפא של חמי טבריה נפטר, ובשל כך נקבר בטבריה, בין צדיקי עולם. ומי הוא זה שזכה להקבר שם, סמוך לצדיק?

לצידו קבור תלמידו המובהק, הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד - זו צוואתו: "מיום י"צ של אבי מורי זצ"ל נתתי אל לבי לרשום, שעל מצבה שלי לאחר אריכת ימים ושנים אל יוחק כי אם: "פה נטמן תלמיד אצל רב ... נפטר ונקבר ביום פלוני ... תנצבה" ויעמוד לגורלו לקץ הימין". חלילה להכניס אותי לבית המדרש וגם בהספד לא יאמרו: "רק חבל על אלטען ארץ ישראל ייד" ... יוסף חיים זאננעפעלד". (רבי עקיבא ותורתו" ילקוט אגרות כ"ו ועיין "האיש על החומה" ח"א)

אודות מעלת הקבורה בחברון וענין מערת המכפלה כתב מלאך אלקים, הגאון רבי אברהם אוולאי בספרו "חסד לאברהם" (ג' י"ג)

מערת המכפלה שבחברון כבר נודע שהוא המעבר אל גן עדן התחתון! כי 'עובר לסוחר' בגימטריא 'אורח לגן', כלומר הדרך לגן. 'עבר לסחר' בגימטריא 'תקע', לרמוז שכל מי שהוא דר בחברון בטוח שכאשר יפטר מן העולם ויקבר שם, שנפשו זוכה לעלות לגן עדן התחתון בלי עיכוב, בלא מוחה, בלי שום צער!

והנה מילת 'תקע' נרמז פעמיים בתורה. 'ויעקב תקע את אהלו בהר'. וכנגדו 'ולבן תקע את אחיו בהר'. 'בהר' זו מערת המכפלה. 'את' זו אשתו. לזה כיוון יעקב, שזיכה להקבר במערת המכפלה, הוא ואשתו. ולבן כיוון בחכמת כשפיו להעתיק את יעקב שלא יקבר שם ולהקוע את אחיו, את עשו וישמעאל, שהם יזכו להקבר שם. כי לבן ידע שישמעאל ובניו ובני קטורה נאחזים באברהם, וכן עשו ואלופיו נאחזים ביצחק.

ואם חלילה לא היה יעקב נקבר במערת המכפלה, לא היה שום אדם מישראל יכול לעבור דרך שם לגן עדן, רק הנתלים בעשו וישמעאל. זה כיוונו הז"ל באומרם "לבן ביקש לעקור את הכל - ארמי אובד אבי".

וזה ארע ליעקב עם המלאך, כוננת סמא"ל היתה לעשותו בעל מום, כדי שלא יקבר במערה, כדי שיקברו שם עשו ובת זוגו, אבל לא עלה בידו.

"חסד לאברהם" עלה השמימה ביום השישי לפרשת חיי שרה, כ"ד חשוון ת"ד. למחרת כניסתו למערה, לאחר ציווי הפחה להוציא את חרבו שנפלה למערה. מנוחתו כבוד בבית העלמין העתיק בחברון תובב"א

"ויגוע וימת אברהם - ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו". (כ"ה ט')

נהוג שכל אחד מהאבלים מברך ברכת דיין האמת. נסתפקנו אם האבלים צריכים לענות 'אמן' על הברכה של האחר, שהרי עתה הם אוננים, ואונן גם אמן לא עונה, או כיון שבברכה זו מחוייב, אפשר שהוא חייב גם לענות אמן. ומסתבר שמוטב שלא יענה.

ומכל מקום בקדיש, "אמן יהא שמיה רבא" מסתבר שכן עונה, משום שהקדיש נוגע למת עצמו ועניית אמן היא מעיקרי הקדיש. (גשר החיים" ד' ח')

נסיים עניינים אלו במכתבו של הגאון רבי שמעון זאב ערנריץ

"עוד שמעתי כי א"א זקני, הגאון ה"קול אריה" - רבי אברהם יהודה הכהן - כשהיה אב"ד מאד היה דרכו להקל בעניני אבלות. פעם אחת בא הדיין הזקן של העיר, הגאון ר' זליג פלנר שהיה מתלמידי החת"ס, והתלונן לפניו באומרו: "רבי, לבסוף על ידי זה יבטל את כל הלכות אבלות". השיבו ה"קול אריה": "אמת היא, זאת אני באמת רוצה, שהלכות אבלות יבוטלו לגמרי... והבן!" (תולדות קול אריה קל"ו)

שבת מברכים חודש כסלו

בעיר וורמייזא, כשהיו מברכים ברכת חודש כסלו, היה מנגן החזן "יחדשהו לטובה ולברכה" במנגינה של "מעוז צור". בפרנקפורט ניגנו בניגון של חנוכה רק כאשר ברכו את חודש טבת, ולעולם לא בחודש כסלו. (דברי קהלת", "מנהגי דק"ק וורמייזא")

מנהג בני אלג'יר כשמברכים את חודש כסלו מוסיפים: "המופלא בניסים!" (זה השולחן")